ПРАМЫСЛОВАСЦЬ БССР К XVII З'ЕЗДУ КП(б)Б

А. Ф. КАВАЛЁЎ
СТАРШЫНЯ СНК БССР

* * *

Беларуская Совецкая Соцыялістычная Рэспубліка, пад кіраўніцтвам вялікай партыі Леніна—Сталіна, пры дапамозе брацкіх рэспублік і рускага рабочага класа дабілася велізарнейшых перамог у справе пабудовы соцыялізма. З адсталай, цёмнай і забітай калоніі царызма яна ператварылася ў квітнеючую перадавую індустрыяльна-калгасную рэспубліку з перадавой навукай і тэхнікай ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі.

Соцыялістычная індустрыялізацыя БССР, яе грандыёзны размах з'яўляецца бліскучым сведчаннем таржаства ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі. Совецкі Саюз забяспечыў для Беларусі высокія тэмпы развіцця соцыялістычнай прамысловасці, якія ў першай пяцігодцы перавышалі больш чым у два разы сярэднія тэмпы па СССР (сярэдні гадавы прырост прадукцыі прамысловасці па СССР быў 21 проц., а па БССР — 49 проц.).

Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці на тэрыторыі цяперашняй БССР складала ў 1913 годзе — 99,9 млн. рублёў (у пераводзе на цэны 1926—27 года). У сярэднім на адно прадпрыемства прыходзілася каля 140 тысяч рублёў валавой прадукцыі і 20—30 рабочых.

Разбурэнні, зробленыя імперыялістычнай вайной і інтэрвентамі, прывялі да таго, што пасля вызвалення ад белапольскай акупацыі ў першы год мірнага будаўніцтва—1921 год — прадукцыя прамысловасці БССР складала толькі 20 мільёнаў рублёў, скараціўшыся супроць 1913 года ў пяць разоў. Многія прадпрыемствы былі зусім знішчаны. Значная частка прадпрыемстваў была спустошана, найбольш каштоўная частка абсталявання была вывезена інтэрвентамі.

Паспяховае ажыццяўленне палітыкі большэвіцкай партыі па ліквідацыі эканамічнай і культурнай адсталасці былых ускраін царскай Расіі забяспечыла ўжо ў 1926—27 годзе перавышэнне даваеннага ўзроўню па прадукцыі прамысловасці (129,1 млн. рублёў супроць 99,9 млн. рублёў у 1913 г.). На адно прадпрыемства прыходзілася ўжо ў 1926—27 годзе 79 рабочых і да 300 тысяч рублёў прадукцыі. У параўнанні з даваенным часам прадпрыемствы былі ўзбуйнены больш, чым у два разы.

Ужо к пачатку першай пяцігодкі рэзка змяніўся характар многіх прамысловых прадпрыемстваў. Значнай рэканструкцыі падвергліся машынабудаўнічыя і станкабудаўнічыя прадпрыемствы, якія выпрацоўваюць сродкі вытворчасці, неабходныя для абнаўлення і рэканструкцыі іншых галін прамысловасці. Так, напрыклад, асвоена вытворчасць радыяльна-свідравальных, даўбежных, стругальных і іншых станкоў, выпушчаны працяжныя, абдзірачныя цэнтравальныя станкі, асвоены шурупныя аўтаматы і т. д.

Поўнасцю рэканструяваны заводы металаапрацоўваючай прамысловасці: імя Варашылава і імя Кірава ў Менску, імя Кірава ў Віцебску, імя Кірава ў Гомелі, рэканструяваны іголкавая і акулярная фабрыкі ў гор. Віцебску, цвіковыя заводы ў Оршы і Рэчыцы, завод імя Сталіна ў Бабруйску, выпрацоўваючы ў сучасны момант турбіны. Пабудаваны новыя, аснашчоныя перадавой тэхнікай заводы Гомсельмаш, аўтарэмзавод, трубалітзавод, завод ланцугоў Галя.

Вельмі інтэнсіўна ішло таксама развіццё электрыфікацыі. К пачатку 1929 года было пабудавана каля 30 электрычных станцый.

К пачатку першай пяцігодкі прамысловасць БССР амаль падвоіла асноўныя фонды ў параўнанні з даваенным, па аб'ёму прамысловай вытворчасці першы пяцігадовы план быў у 4 годы перавыканан на 6,8 проц., валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці дасягнула ў 1932 годзе 979,5 млн. руб. супроць 241,2 млн. руб. у 1927—28 гг. і 916 млн. руб., якія намячаліся планам першай пяцігодкі на 1932—33 годы. Значыць, валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці за першую пяцігодку вырасла ў чатыры разы. У выніку выканання першай пяцігодкі ўдзельная вага цэнзавай прамысловасці БССР у прадукцыі цэнзавай прамысловасці ўсяго Совецкага Саюза павысілася з 1,12 проц. у 1927—28 гг. да 2,51 проц. у 1932 г.

Па аб'ёму выпускаемай валавой прадукцыі прамысловасць БССР у 1937 годзе дасягнула ўзроўню ў 2,1 мільярда рублёў, што перавышае даваенны ўзровень у 21 раз, у 9 разоў узровень выпуску прадукцыі 1927—28 гадоў і ў два разы з лішнім больш узроўню 1932 года. Асноўныя фонды прамысловасці за 10 год выраслі з 86,5 мільёна рублёў да 750 мільёнаў рублёў або ў 8,6 раза, а за другую пяцігодку ў 2,1 раза.

Створана свая буйная паліўная база. Здабыча торфу павялічылася з 158 тысяч тон у 1929 годзе да 2.522 тыс. тон у 1937 годзе або рост у 16 разоў, а за годы другой пяцігодкі здабыча торфу павялічылася амаль у тры разы.

Магутнасць электрастанцый дасягнула к канцу 1937 года 37,4 тыс. квт. супроць 5,3 тыс. квт. у 1913 годзе, або рост у 6,5 раза, пры гэтым выпрацоўка электраэнергіі дасягнула ў 1937 годзе 424,1 млн. квт./гадзін, што складае рост супроць 1913 года ў 101 раз, супроць 1928 года ў 11 разоў і супроць 1932 года амаль у 2,5 раза.

Вынікі росту прамысловасці характарызуюцца не толькі высокімі колькаснымі паказальнікамі выпуску валавой прадукцыі, але і ўкараненнем раду новых вытворчасцей, маючых агульнасаюзнае значэнне. Да іх адносяцца: металарэжучыя станкі, чыгунныя трубы, сельгасмашыны, штучнае валакно (шоўк), цэмент і іншыя.

За годы двух сталінскіх пяцігодак пабудаваны і пушчаны ў эксплаатацыю буйны завод бемскага шкла ў Касцюкоўцы з прадукцыяй 7,8 мільёна квадратных метраў шкла, трубаліцейны завод у Магілеве з прадукцыяй у 12 тыс. тон чыгунных труб. Крычаўскі цэментны завод, ацэтонавы завод у Быхаве, косцеапрацоўваючы завод, тлушчавы камбінат у Гомелі, Дом друку, швейная фабрыка «Сцяг індустрыялізацыі» і панчошна-трыкатажная фабрыка імя КІМ у Віцебску, Аршанскі ільнакамбінат, дрэваапрацоўчы камбінат у Гомелі, Бабруйску, гідролізны завод у Бабруйску, фабрыка штучнага валакна ў Магілеве, скуразаводы імя Сталіна ў Магілеве і «Большэвік» у Менску, каніфольны завод у Барысаве, завод малочнай кіслаты ў Менску, тры мэблевыя заводы ў Менску, Віцебску, Бабруйску і цэлы рад іншых фабрык і заводаў даюць рознастайную прадукцыю.

К канцу 1937 года — апошняга года другой пяцігодкі—уся буйная прамысловасць БССР мае аб'ём выпушчанай валавой прадукцыі ў 1628,5 млн. руб., што перавышае ў 17,3 раза даваенную прадукцыю буйнай прамысловасці.

Ажыццяўляючы пастанову XVII з'езда ВКП(б), мясцовая прамысловасць БССР за годы другой пяцігодкі павялічыла выпуск прадукцыі ў тры разы. Пры гэтым здабыча торфу ўзрасла ў 4 разы, металаапрацоўка—у 2,9 раза, машынабудаўніцтва—ў 4,4 раза, хімія — у 12 разоў, галантарэя — у 3,3 раза.

Мясцовая прамысловасць асвоіла значную колькасць новых вытворчасцей і новых відаў вырабаў — гідраторф, ацэтон, сілікатная цэгла, піяніна, шчыпкавыя інструменты, біноклі, аптычныя шклы, апраўы, кровельнае жалеза, маторы.

Значны таксама поспехі мясцовай прамысловасці ў галіне росту прадукцыйнасці працы. На базе разгортвання стаханаўскага руху за другую пяцігодку дасягнут рост выпрацоўкі на аднаго рабочага па Маштанкатрэсту на 113,2 проц., па Метызтрэсту — на 176,6 проц., а ў цэлым па Наркаммясцпрому — 58,7 проц.

Фабрычна-заводская прамысловасць рэспубліканскага і мясцовага падпарадкавання па плану 1938 года павялічвае выпуск валавой прадукцыі ў параўнанні з 1937 годам на 10,3 проц., па Наркаммясцпрому БССР на 1938 год прыняты наступныя паказальнікі: рост валавой прадукцыі — на 15 проц., рост прадукцыйнасці працы — на 10,4 проц., рост сярэдняй зарплаты рабочых — на 6,3 проц. і зніжэнне сабекошту — на 4,3 проц. Значны рост намечан і па ўсіх астатніх наркаматах рэспубліканскага падпарадкавання па ўказаных паказальніках. План капітальных работ толькі па рэспубліканскай і мясцовай гаспадарцы на 1938 год — 136,61 млн. рублёў, што складае рост у параўнанні з фактычным выкананнем плана 1937 года на 45 проц.

План капітальных работ прадугледжвае ўвод у дзеянне новых, рэканструяваных прадпрыемстваў і агрэгатаў па кошту маёмасці на суму 156 млн. рублёў, галоўным чынам па Наркаммясцпрому, комунальнаму будаўніцтву, асвеце і ахове здароўя.

У галіне вытворчасці прамысловай прадукцыі ў 1938 годзе пастаўлена задача карэннага паляпшэння якасці вы-

ПРЭЗІДЭНЦКАЯ БІБЛІЯТЭКА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

З поўным тэкстам дакумента можна азнаёміцца ў бібліятэцы